

Gniewomir Pieńkowski

Transformacja stosunków

rosyjsko - izraelskich (żydowskich)

w latach 1810 - 2010

Wybrane problemy

Skład, redakcja i korekta techniczna: Wydawnictwo Locuples

Projekt okładki: Wydawnictwo Locuples

Monografia recenzowana.

Niniejsza publikacja jest objęta ochroną prawa autorskiego. Uzyskany dostęp upoważnia wyłącznie do prywatnego użytku. Książka ani żadna jej część nie mogą być publikowane w całości ani w jakikolwiek inny sposób powielane bez zgody autora.

Copyright©: Gniewomir Pieńkowski

ISBN: 978-83-272-4242-6

Łódź 2014r.

Spis treści

1. Wstęp	1
2. Zarys genezy stosunków rosyjsko - żydowskich	4
2.1. Stosunki rosyjsko – żydowskie w okresie caratu	4
2.2. Pogromy Żydów w XIX/XXw. w Rosji a powstanie Ruchu Kibucowego	7
2.3. Stosunki rosyjsko – żydowskie w okresie przedwojennym	17
3. Rola ZSRR w utworzeniu niepodległego Państwa Izrael	28
4. Stosunki izraelsko – radzieckie w okresie zimnej wojny na przykładzie Kryzysu Sueskiego (1956r.).....	45
5. Rosja wobec kryzysu bliskowschodniego w latach 2003 – 2008.....	62
5.1. Znaczenie kryzysu i jego uczestników dla Rosji	63
5.2. Cele i stanowiska Rosji wobec kryzysu.....	64
5.3. Polityka Rosji w kryzysie bliskowschodnim.....	64
6. Stosunki izraelsko – rosyjskie w 2010r.....	66
6.1 Rola Rosji w procesie pokojowym na Bliskim Wschodzie w 2010r.....	66
6.2 Atak na Flotę Wolności – czasowe ochłodzenie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Rosją a Izraelem.....	69
6.3 Współpraca militarno – gospodarcza.....	73
7. Społeczny wymiar stosunków rosyjsko – izraelskich: alija rosyjska lat 90 XXw.....	76
8. Podsumowanie.....	83
9. Aneksy.....	85

1. Wstęp

Funkcjonowanie współczesnej społeczności międzynarodowej cechują następujące czynniki: różnice interesów, sprzeczności, spory i konflikty. Często odnoszą się do wzajemnych relacji pomiędzy państwami. Miara ocen umożliwiających precyzyjne zweryfikowanie stosunków rosyjsko – izraelskich są kryteria tj.: interesy polityczne, racja stanu, żywotne interesy narodowe itp., gdyż poprzez ich pryzmat można ukazać relacje polityczne pomiędzy dwoma państwami, a nawet narodami. Wszechstronna i dynamiczna współpraca między obydwoma państwami tworzy płaszczyznę do ukazania sporów wynikających często ze współzawodnictwa i rywalizacji. Nie można tego jednak mylić z konfrontacją. Niemniej zdarza się, że dochodzi do rywalizacji ekonomicznej, która prowadzi do odrzucania zasad i form dopuszczalnych przez prawo międzynarodowe.

Stosunki rosyjsko – izraelskie można przedstawić w sposób wieloaspektowy tzw:

1. W kontekście tworzenia państwa Izrael (od okresu caratu po II wojnę światową);
2. W czasie kiedy powstał Izrael;
3. W momencie kiedy Izrael umacniał swój byt państwowy (od okresu zimnej wojny do początek XXIw.)
4. W kontekście społeczno – gospodarczym (współpraca militarno – gospodarcza i alija rosyjska lat 90 XXw.).

2. Zarys genezy stosunków rosyjsko – żydowskich

2.1. Stosunki rosyjsko – żydowskie w okresie caratu

W latach 1772, 1793 i 1795 Prusy, Austria i Rosja dokonały rozbiorów Polski. Wraz z zagarnięciem terytorium Rosja musiała przyjąć Żydów, których nie akceptowała Cerkiew prawosławna. Politykę carów najlepiej charakteryzuje wypowiedź jednego z przedstawicieli władzy: „jedna trzecia musi przejść na

chrześcijaństwo, drugą należy zmusić do emigracji, ostatnią skazać na śmierć głodową - i problem się rozwiąże". Za panowania Katarzyny II (1762-1796) i Aleksandra I (1801--1825) Żydów stopniowo przesiedlano „dla ochrony ludności przed nieprawością żydowskiej konkurencji” na wyznaczone obszary, poza rdzennymi ziemiami rosyjskimi, których nie wolno im było opuszczać. Ponadto nie mieli prawa mieszkać: na wsi i musieli przenosić się do miast. Zaczęła się gettoizacja. Kolejne surowe środki miały skłaniać Żydów do przyjmowania chrztu.¹

Car Mikołaj I (1825-1855) chciał brutalną przemocą wymusić na nich chrzest. Jeszcze bardziej ograniczył strefy osiedlenia. Zabroniono Żydom zapuszczania pejśów, a zanoszenie mycki lub chałatu musieli płacić wysokie podatki. Pobożnym Żydom udawało się czasem przekupywać policję. Zamknięto wszystkie żydowskie drukarnie oprócz oficyn w Wilnie i Kijowie, a importowane książki żydowskie były cenzurowane. Mikołaj wprowadził obowiązek służby wojskowej dla Żydów. Po odbyciu szkolenia przed ukończeniem osiemnastego roku życia zaczynała się dla nich dwudziestopięcioletnia służba. Życie stało się piekłem na ziemi. Aby nakłonić Żydów do przyjmowania chrztu, poddawano ich ciągłym naciskom ze strony rosyjskich duchownych, dręczono i torturowano, znikąd nie mogli oczekiwać pomocy. Wszystkie te represje nie przyniosły jednak oczekiwanych skutków. Tradycyjna szkoła religijna, cheder, została zamknięta, zamiast niej władze otwierały szkoły ludowe, które zgodnie z tajnymi planami miały skłaniać dzieci żydowskie do przechodzenia na prawosławie.²

Za rządów Aleksandra II (1855-1881) odwołano większość ustaw cara Mikołaja. Teraz jednak, podobnie jak w Niemczech, obudził się wśród ludności nacjonalizm. Żydzi uchodzili za obcych, kalających słowiańskiego ducha, należało ich zatem wykluczyć ze społeczeństwa; zaprzestano nawet nakłaniać ich do przyjmowania chrztu. Z kolei za panowania Aleksandra III (1881-1894) pogromy Żydów stały się elementem polityki państwowej. Władza miała nadzieję, że w ten

¹ L. Trepp, *Żydzi: naród, historia, religia*, wyd. Cyklady, Warszawa 2009 s.82-84.

² Ibidem s.82-84.

sposób stworzy ujście dla gniewu uciskanych mas. Skrycie podżegane przez rząd, szerzyły się „spontaniczne zrywy ludowe” na Ukrainie (1881r), które z Odessy rozprzestrzeniły się na ponad sto miast. Ponownie zaczęto rozpowszechniać łągarstwa o mordzie rytualnym. Ustawy majowe z 1882 roku przyniosły kolejne ograniczenia praw: miasta ogłaszano wsiami i wypędzano z nich Żydów, zamykano żydowskie szkoły, tylko pięć procent Żydów dopuszczano do studiów uniwersyteckich, dwadzieścia tysięcy osób, którym do tej pory wolno było mieszkać w Moskwie, usunięto z miasta. Znacznie wzrosła emigracja Żydów rosyjskich do Ameryki. Mocarstwa zachodnie protestowały, usiłowały wywierać naciski. Jednakże zarówno Rosja, jak Rumunia kategorycznie odmówiły zmiany swojej polityki wobec Żydów.³

Mikołaj II (1894-1918) był fanatycznym żydożerą, antysemityzm stał się w jego rękach instrumentem politycznym. Za zgodą cara tajna policja przerobiła i rozpowszechniła piekielny pamflet skierowany przeciw francuskiemu cesarzowi Napoleonowi III, tworząc z niego *Protokoły Mędrców Syjonu*. Jest w nich mowa o potajemnym spisku żydowskim zmierzającym do przejęcia władzy nad całym światem. Wpływ pamfletu odczuwalny jest do dziś. Podczas pierwszej wojny światowej zakazane zostały wszystkie hebrajskie książki jako „zdradzieckie wobec państwa”. Żydów skazywano na śmierć jako szpiegów, setki tysięcy deportowano ze strefy wojennej. Car Mikołaj do ostatnich dni poprzedzających klęskę Rosji snuł plany rozprawienia się z „żydowskimi zdrajcami”. Jak wiadomo, historia potoczyła się inaczej; podczas rewolucji car i jego rodzina zostali zamordowani.⁴

Żydzi zagłębili się w Torze. Zajmowanie się kulturą świecką zostało przez rabinów najsurowiej zakazane. Mimo to zebrała się niewielka liczba *maskilim* - zafascynowanych ideami oświecenia zachodnioeuropejskiego, którzy potajemnie czytali świecką literaturę. Z ich kręgów wywodzili się młodzi ludzie stawiający opór prześladowcom. Do grupy tej należał były lekarz wojskowy Leon Pinski (1821-

³ L. Trepp, *Żydzi... op.cit.*, s.82-84.

⁴ Ibidem